

Kronika města Skutče za rok 1945

Jako připomenutí 65 let od konce 2. světové války jsme pro Vás připravili opis záznamu v Kronice města Skutče za rok 1945:

Od 1. ledna 1945 přešla platnost služebních známek na vyplacení úředních zásilek. Poštovní zásilek, které posílá úřad úřadu, je paušalováno a paušál platí ministerstvo financí ministerstvu dopravy – poštovní správě. Byl opět nedostatek kalendářů a to nejen kapesních, ale i útržkových s týdenními bločky. Fr. Bartoš, obchodník proti chlapecké škole prodával kalendáře z r. 1923 které se hodily.

Dne 2. ledna 1945 byl zajištěn tiskař Fr. Severin. Po kratší době byl opět propuštěn, v tiskárně byla provedena prohlídka. V úterý, dne 2. ledna 1945 byly zavřeny obchody kvůli inventuře. Někteří obchodníci měli zavřeno i déle. Bylo velmi málo co prodávat.

3. ledna 1945 bylo mnoho lidem ve Skutči doručeno povolání úřadu práce „na zákopy“ (Pátek Anto., Jan Hošpes, V. Flídr, Jos. Pražan, K. Rautenkranc, Salášek, Bakeš, Hromádka, Sobotka, Kohout). Jezdilo se na východní Moravu.

Dne 11. ledna, ve čtvrtek, bylo v domě mládeže pásmo (slavných) monologů herce Eduarda Kohouta. Doprovázel ho konferenciér a pianista. Kohout hrál své monology tak, jak je předvádí na divadle. (Odměna těm třem činila 13 000 K, vstupné 45 K na první místa, k stání 15 K.) V Národní politice dne 13. ledna 1946 vyšel Zapomenutý rodák skutečský o katolickém knězi P. Karlu Pražanovi, který se narodil ve Skutči dne 24. července 1843. Roku 1871 se dostal do Polné a zemřel tam předčasně v prosinci r. 1883. Zpracoval historii města Polné, která je v rukopise.

Od 8. ledna 1945 bylo nařízením ministerstva hospodářství a práce znovu připomenuto šetření elektřinou. Každé pondělí v 8 hod. ráno si musil spotřebitel zapsat spotřebu v kWh podle elektroměru a musil dbáti toho, aby ušetřil 30% proti týdennímu průměru v září až prosinci 1944. Nejméně měl zaručeno každý 3 kWh týdně.

Dne 9. ledna 1945 zemřel (v Pardubicích?) Engelbert Horálek, ředitel Okresní hospodářské záložny v.v, ve Skutči, pohřben 14. ledna 1945 ve Vrdech u Čáslavě.

Dne 21. ledna konal v domě mládeže veřejnou přednášku s povinnou účastí od 16 let Karel Hořínek, vrchní tajemník z Dašic na nadpis „Bolševismus, nepřítel lidstva“. Účast asi 50 lidí, na galerii 6.

18. ledna 1945 došlo k rekonstrukci vlády Protektorátu. Z úřadu předsedy vlády byl propuštěn Dr. Jar. Krejčí. Zůstal náměstkem a ministrem spravedlnosti. Předsedou vlády protektorátu a náměstkem dr. Háchy byl jmenován dosavadní ministr vnitra Richard Bienert.

Třikrát v lednu prodloužené vánoční prázdniny byly koncem ledna prodlouženy na neurčito. Pokud kde bylo ve školách uhlí, bylo zabaveno. Žactvu se dávaly jednou týdně úkoly. Po zabrání školních budov vojskem byly všemu žactvu dávány úkoly v učebnách učňovské školy na městském úřadě v 2. Poschodí.

Dne 1. února 1945 se začali také do skutečských škol stěhovat vojáci. Obsadili budovu dívčí školy, chlapecké školy i obnovenou školu pro ženské povolání. Ze škol si vypůjčili pro svojí potřebu různý inventář: z dívčí psací stroj, z učňovské šicí stroj a z úřednické besídky rozhlas, pak železné postele a různý nábytek. Byla to jednotka 37 045, označená FAD – Dipe, tj. Feldausbildungsddivision Dipe. V chlapecké škole byly většinou ložnice vojáků, v dívčí byl nápis Orts – Lazaret, v odborné škole pro ženská povolání kuchyně, jídelny, pak úřední místnosti (Geschäftszimmer a Zahlmeisterei – pro výplatu žoldu). Vojáci – sanitáři, kteří měli absolutorium sanitní školy, nosili Aeskulapův znak, – zkráceného hada v kroužku na levém rukávě.

Dne 3. února 1945, v sobotu, vysílal český rozhlas pásmo Františka Kábele: „Proseč a Toulovcovy skály“. Velmi se líbilo a bylo v tisku příznivě posuzováno.

Dne 11. února 1945 se dožil 80 roků rodák se Skutíčka, balneolog Dr. Vratislav Kučera. Večerní , České slovo přineslo jeho životopis.

V pondělí, 12. února 1945 byly zavedeny občanské hlídky v noci, které mají kontrolovati každého, kdo jde do obce a žádati občanskou legitimaci. Ve Skutči byly na konci ulice Nádražní (u stavení Částkova), Smetanovy (Brzokoupil), Fimberk (u domu Naškova) a Heydukovy (u stavení Bartoškova.)

14. února 1945, v poledne, byla bombardována Praha, hlavně Pohořelec na Hradčanech. Byl zničen klášter na Slovanech čili Emauzy a velká část část Vinohrad. Vzalo za své také skladiště kulís Národního divadla a divadla na Vinohradech, kde hrála činohra Národního.

Ústní důvěrník Sociální pomoci ve Skutči, Augustin Hudrlík, ředitel měšťanské školy dívčí vydal vyhlášku o činnosti Sociální pomoci za rok 1944. S.P. podporovala celkem 174 osob. Na podporách chrudimských, nemocenských, na nákup brambor na zimu a na oděvní součástky vydala celkem 59 300,- K, průměrně 324,-K jedné osobě. Na vánoční nadílku dětem vyplatila K 3000,-

První týden v březnu se začalo s opevňováním města Skutče. Byly stavěny uliční závěry, tak, aby obyčejné vozidlo projelo klikatým směrem, tank však, nebo dělo by neprojel. Říkalo se ovšem, že by sovětský tank projel chalupou vedle závěry, ale tuto domněnku jsme neměli ověřenou skutečností. První závěry byly vystavěny v ulici Nádražní a Komenského, blíže zahrady odborné školy pro ženská povolání. Závěry byly bloky z klád kulatiny asi rozměru 3x8m, asi 2,5m vysoké. Vevnitř bylo několik nákladních aut žulového stavebního kamene „labáku“. Jiný způsob opevňování, hlavně na začátku výpadek tepen byl ten, že se udělali jakési „slavobrány“ přes celou ulici, nahoře s mohutnými kládami, které by se byly v čas potřeby spustily mezi pilíře, aby tak uzavřely vchod do ulice. Toto opevňování trvalo celý měsíc březen i začátkem dubna. Na opevňovacích pracovali povinně všichni muži ve městě. Vedení a provádění stavby měli zprvu místní podnikatelé staveb, později němečtí poddůstojníci. Stavební materiál dodala obec.

V předjaří byla provedena po městě sbírka po heslem „Národ svým dělníkům“. Také se vybíralo na sociální pomoc, a to tak, že sběrací listiny byly dodány do domů a každý svůj příspěvek donesl na městský důchod. Sociální pomoc dostala na starost umístění „národních hostí“, tj. vystěhovalců z Horního Slezska, kteří prchali před válkou. Jeli obyčejně v transportech, na vozech tažených koňmi a vezli s sebou svůj majetek i rodinu, někdy také příbuzné a známé. Nesmělo se jim říkat uprchlíci, ani vystěhovalci, nýbrž „národní hosté“. Ve Skutči byly pro ně připraveny prázdné místnosti v budově okresního soudu, na venkově po hostincích a po rodinách. Ve školách se umísťovat nesmělo, školy byli pro vojsko.

V roce 1938, koncem září, byli ve Skutči čeští uprchlíci, kteří prchali před Němci při zabírání pohraničního území. V r. 1945 jsou to Němci, kteří vyklízejí území před operacemi válečnými.

V sobotu, 10. března 1945, byl v Prosetíně zastřelen voják německé armády, Pavel Večerok z Katovic, Polák, pro neuposlechnutí velitele. Byl pochován 12. března 1945 na skutečský hřbitov na cestě vedle koutku pro odpadky. Rov musil být srovnán se zemí, aby nebyl patrný, ale na místě bývaly pak květiny. Obyvatelé mi řekli, že Večerok byl silně krátkozraký. Nosil brýle. Když měl na hlavě helmu, viděl předměty dvojité, nebyl si ničím jist a zůstával při pochodování pozadu, což bylo vykládáno jako vzdor. Byl vězněn ale lidé mu dávali jídlo. Později byl popraven zastřelením. Vojenská jednotka z Prosetína byla po neděli 11. Března přemístěna jinam. Během března byly hlídky na ulicích zjednodušeny, ale trvaly dále.

Dne 28. března 1945 se odstěhovali vojáci ze skutečských škol, neznámo kam. V době, kdy tam byli, jeden z nich také zemřel a byl pochován na skutečský hřbitov.

1. a 2. dubna bylo krásné jarní počasí. Kolotoč a houpačky velmi v činnosti vedle nové pošty před budovou dívčích škol.

Již delší dobu bylo možno pozorovat, že konec války se stále více přibližuje. Byl úplný nedostatek všeho zboží, úředních opatření nebylo vždy dosti dbáno, přibývalo sabotážních akcí. Na denním pořádku byly exploze náloží po mosty na drahách, rušení dopravy a opoždění vlaků o 2-3 hodiny: Byli nálet na vlak, zastavil vlak zpravidla v lese a cestující se šli ukrýt do lesa. Dne 21. dubna 1945 ve ¼ 12 hod. v noci se stala strašná exploze vlaku se střelivem v Rosicích u Chrastí. Výbuch byl daleko slyšitelný. Vojáci na náměstí (menší skupina byla stále u Potůčků) zastavovali lidi. Kdo nezůstal stát, po tom stříleli z pistolí. Koho chytili, u toho konali prohlídku, neboť mysleli, že partyzáni mají město v moci.

Dne 16. dubna 1945 začalo po umytí a desinfekci místností vyučování na skutečských školách. Do této doby byly dávány úkoly. Dne 27. a 28. dubna přišli opět vojáci. V pondělí, dne 30. dubna 1945 se ještě vyučovalo, v úterý, 1. května bylo prázdné, ve středu, 2. května vyučování ustalo. Vojáci, kteří přišli, byli letci. Čekali ve Skutči na kapitulaci. Příklad cukru byl vydán na několik období dopředu (do podzimu). Obchodníkům působilo potíže, když je měli dovézt z cukrovaru ze Slatiňan. Vozili je nákladními auty i povozy. Doprava nebyla bezpečná. Při nákupu se lidé zbavovali markových platidel. Obchodníci je brali jen neradi, někteří vůbec ne.

Obecní hospodářství bylo vedeno podle možnosti a v rámci loňských rozpočtových čísel. Rozpočty na r. 1945 nebyly sestavovány. Hlavní starostí obce bylo opatřit dříví na opevnění obce. Bylo z blízkých lesů. Kamene bylo z lomů dosti po ruce.

Z jara 1945 někteří občané vykopali kryty v lese na začátku údolí sv. Anny, na pravém břehu potoka, naproti Příbylovu, pod tzv. Hanusovými zámky. Byli to díry se dvěma východy a větší dutinou.

Přehled důležitých událostí:

duben 1945:

2. – Čsl. vláda londýnská (předseda Dr. Jan Šrámek) přijela přes Rusko do Košic.
4. – Rudá armáda osvobodila Bratislavu. President Dr. E. Beneš jmenoval v Košicích první vládu osvobozené republiky. Předsedou se stal Dr. Zdeněk Fierlinger. Ve vládě byl jmenován Bohumil Lanšman ministrem průmyslu. Jeho otec byl ve Skutči ředitelem měšťanské školy.
5. – Československá vláda ve své první schůzi schválila vládní (tzv. Košický) program.
6. – Rudá armáda vnikla do Vídně.
9. – sovětské oddíly oponovaly Královec.
11. – osvobozeno bylo rodné město presidenta T.G. Masaryka – Hodonín.
12. – zemřel president Spojených států amerických F.D. Roosevelt. Anglo-americká vojska dobyla Nagdeburk.
16. – Američané zahájili útok na Norimberk.
17. – Rudá armáda zahájila útok na Lipsko.
19. – Rudá armáda překročila v Německu Labe.
20. – sovětská vojska zahájila útok na Berlín.

25. – v San-Francisku začala konference Spojených národů
26. – angloamerická a sovětská vojska se setkala na Labi
27. – Brno bylo osvobozeno Rudou armádou. Američané vstoupili do Janova
28. – v Miláně byl popraven Mussolini.
29. – Američané obsadili Mnichov a německá armáda v severní Itálii kapitulovala.
30. – Sovětské oddíly vstoupili do Moravské Ostravy.

květen 1945

1. – Úřední zpráva o Hitlerově smrti
2. – Rudá armáda vztyčila vítězný prapor nad Berlínem.
3. – Hamburk se vzdal Angličanům.
5. – povstání Pražanů. Němci vypálili Javoříčko a zavraždili tam 40. osob.

Německá vojska v Dánsku a Holandsku kapitulovala.

6. – druhý den pražské revoluce, svolání Národní rady české.

Vratislav se vzdala Rudé armádě

7. – třetí den bojů v Praze. Američané prošli Plzní. Rudá armáda v Přerově, v Olomouci, v Mostě a v Duchcově. Příslušníci SS popravili v Třešti na náměstí 47 osob. Zástupci Čs. Přijeli do Brna.

8. – čtvrtý den bojů na barikádách Prahy. Požár staroměstské radnice. Němci ohlásili Spojencům, že se bezpodmínečně vzdávají.

9. – Rudá armáda osvobodila Prahu. Zástupci Německa podepsali bezpodmínečnou kapitulaci. Slavnost vítězství v Moskvě.

10. – Československá vláda přijela do Prahy.

10. – jednotky Rudé armáda přijeli odpoledne a večer do Skutče.

11. – u Rokycan se spojila vojska sovětská s vojsky americkými. Vojska 2. ukrajinské fronty svobodila Tábořsko a Pelhřimovsko. Němci na Krétě a v Tunisu se vzdali.

12. – prezident republiky přijel do Brna.

16. – slavný příjezd prezidenta Obnovitele Dr. E. Beneš do Prahy.
Ve Skutči:

1. -úterý, den prošel klidně. Němečtí vojáci si hleděli své práce. Škola nebyla – svátek práce.
2. – se ve škole ještě poněkud učilo a vyučování bylo zastaveno.

Téhož dne, se středu, 2 května 1945 asi o ½ 20 hodině večer v lese Pekelci, mezi stanicí Čachnov a zastávkou Pustá Kamenice partyzáni vyhodili do povětří vlakový transport německé armády. Vlak byl dlouhý přes celý Pekelec až do oblouku dráhy u domku „horní“ a u zahrady „dolní“ pily. Byla poškozena lokomotiva a 3 vagony. Němci vlak zastavili a šli pátrat po příčině. Partyzáni ušli, jednomu však snad prostřelili Němci vycpávku v šatech na rameně.

Velitel vlaku dal příkaz prohledat les. Bylo již přitímí a při tom se Němci postřelili navzájem. Prý měli 3 mrtvé a 18 raněných.

Lidi, které postihli poblíže, přivedli k vozům. Václav Hvězda z Čachnova (bydlil na pile) a jeho synovec, 15 letý Jiří Pospíšil z Čachnova šli do Pusté Kamenice na májovou pobožnost. Stali se podezřelými, že měli zablácené boty. Prosili velmi, aby je nechali, ale Němci je zastřelili.

33letý Ladislav Sodomka, řezník v Pusté Kamenici (manžel učitelky Marie, roz. Křovninové z Vysokého Mýta) byl přiveden, vyloupeny mu oči, zohaven a pak zastřelen. Se Sodomkou se běžel na příhodu podívat Jaroslav Dostál z Čachnova – Rudy. Tyto lidi po nějaká chvíli od vlaku pustili a na louce je zastřelili, jako by na útěku. Sodomkovi, Hvězdovi a Dostálovi vzali boty a šaty, Pospíšil byl mlád a měl boty a šaty malé.

Pak zahájili Němci prohlídky po obci Pusté Kamenici.

Stanislav Mareš z Pusté Kamenice a Josef Otradovský od Peci, šli od Peci do Pusté Kamenice na májovou. Z Pekelce vyběhl kolem nich partyzán a běžel k Františkám. Prošel řetězem Němců. Zajišťoval si mlčenlivost voláním: „Neříkat, neříkat!“

Cestou do vsi byli mladíci zastaveni německými hlídkami a kontrolování. Pustili je. Kovář Chvála jen vyhlédl z kovárny, jak musil Mareš a Otradovský jít do Pražákova domku (dříve pekař Kučera) před hlídku a hned byl přesvědčen také. U Chválů byla pak přísná prohlídka.

Němci měli snad zprávu nebo podezření na železničáře. Prohlíželi u Brdíčků č. 21, kde syn Jan je zaměstnán u dráhy. Tam Josef Brdíčko, mladší Janův bratr, měl na mále. Je absolventem obchodní akademie a byl učitelem učňovské školy ve Skutči. Přísně ho vyslýchali a dotírali naň. Pak ho pustili.

44letý Josef Mareš, byl zastřelen ve své chaloupce, proti hostinci Olivovu, do které bylo střeleno. Jedna střela oknem zasáhla Mareše do přední komory srdeční a zabila jej. Dvě střeli vletly zadním okénkem a jedna prorazila stěnu chalupy, zvroubenou z trámů. Jeho dceři Marii Marešové letěla střela těsně podél hlavy.

54letý Jan Brdíček, č. 21 byl na májové. Na zpáteční cestě mu litaly kulky kolem uší, kryl se.

Koncem dubna i prvé dny květnové trval stav jakéhosi napětí, očekávání a nejistoty. Občané zakopávali majetek do země a připravovali si ruční zavazadla. Doma ukrývali a zabezpečovali části majetku a připravovali kryty pro sebe. Dělníci ve všech továrnách dostali 14 denní dovolenou. Stejně se většinou nepracovalo, protože často nešel elektrický proud.

Koncem dubna nepřijímala skutečská pošta do odvolání k dopravě balíky. Na Františkách (i jinde v okolí) se každou noc něco shazovalo z letadel. Signály světelnými, od země zelnými, od nebe červenými bylo uskutečněno dorozumívání.

Den 5. května 1945, sobota, stal se tak jako v Praze také ve Skutči dnem, kdy jsme zřetelně pocítli, že nadešel konec války.

Během dopoledne byly slyšet detonace. Pošta odpoledne úřadovala. O ½ 11. hod. byly strhávány některé německé nápisy, např. na chlapecké škole. Na náměstí bylo velmi živo, živěji než dny předchozí.

Za poledne se ozvalo volání čsl. rozhlasu: „Voláme českou polici, české četnictvo, přijďte nám pomoci do českého rozhlasu! Střelí se zde! Přijďte ihned!“ Podobné volání v menších obměnách se opakovalo. Pak Praha ztichla a ozvaly se německé skladby. Najednou jako když někdo hlasatele škrtí a rádio přestalo vysílat. V rozhlasu se opět ozvala německá hudba.

Skutčí procházely 5-6 členné hlídky německých vojáků, ozbrojené pistolemi, puškami, pancéřovými pěstmi, které nesli na ramenou a ručními granáty za pasem. Kdo od 13-15 hod. nemusil do města, nešel. Říkalo se, že ve 14 hodin vyletí do povětří letiště. To se však nestalo. Také se tvrdilo, že v okolních městech, např. v Chotěboři, Vysokém Mýtě a Chrásti složili němečtí vojáci zbraně a že se ruské vojsko blíží k Pardubicům.

Odpoledne, po 15. hodině ozvala se opět Praha z krytu: „Volá český rozhlas. Vysíláme na vlně 415 m. Odpor v rozhlasu je po částech likvidovaný. Vysíláme na gramofonových deskách. Brzy se opět ohlásíme!“

Se Skutečskou německou vojenskou posádkou se vyjednávalo prostřednictvím hejtmana vysokomýtského. V sobotu odpoledne nepřijímala pošta k zaslání peníze a brzy přestala vůbec úřadovat.

V 16:55 hod. se ozvala opět Praha z krytu: „Pozor, pozor! Od 14 hodin dne 5. Května 1945 odpoledne působí československé vojenské velitelství posádky Velké Prahy spolu s československým národním výborem a se všemi bezpečnostními sbory. Potřebná opatření byla učiněna a provádějí se. Všechny vojenské osoby z povolání se účastní spontánně osvobozovací akce. Další rozkazy budou vydány.“ Po několikerém opakování vyzval rozhlas studenty, aby si obsadili budovy vysokých škol pražských. Také byla vydána výzva železničářům, aby nastoupili do služby a dali se k dispozici národním výborům. Výzva k občanům k stavění překážek – barikád na ulicích. Bylo jich postaveno na 2000.

V 18:20 bylo ohlášeno, že se bude vysílat projev české národní rady. Česká národní rada, nejvyšší orgán českého národa, tento projev vydala kolem 20. hodiny. Pravilo se v něm, že zanikl Protektorát Čechy a Morava a protektorátní ministerský předseda Brienter, který se osobně dostavil do schůze české národní rady, že se podrobuje opatření české národní rady.

V přestávkách mezi hlášením se hrály v rozhlase na gramofonových deskách fanfáry, pochody a písně, např.: Byli jsme a bude, Pod našima okny, A já sám, Pod mlýnem, Ó Velvary, Poděbradská brána, Když jsem já ty koně pásal.

Ve Skutčí byla Odborná škola pro ženská povolání, č. 584, sídlo německého důstojnictva, hodně opevněna. Před budovou stál jeden stožár vysílačky, druhý byl umístěn na dvoře rolníka Štirského, č. 54. Kolem této školy byla na každém kroku stráž. Německé vojenské velitelství bylo v domě č. 139 na náměstí v neobydleném bytě notáře.

S večerem byly sundány také německé nápisy na budově městského úřadu. Na májové pobožnosti večer a ½ 8h bylo málo lidí. Z dětí 4 děvčata a 3 hoši.

Z dálky bylo slyšet dunění střelby.

Noc na neděli, 6. Května 1945 uplynula ve Skutčí docela tiše. Němečtí vojáci hlídkovali po městě. V rozhlasové stanici „Praha“ vysílali Němci. Národní výbor dával potřebné rozkazy se stanice z krytu. Napomínal: „Československý rozhlas vysílá na vlně 415m. Žádné jiné prohlášení, než podepsané Národním výborem, neposlouchejte!“

Ulicemi Skutče procházeli ozbrojení němečtí vojáci. Vrchní velitel německých vojáků, co byli ve Skutčí, uletěl tajně letadlem. Bydlil ve vile u Radoňů a zadem se dostal na letiště.

Ve Skutčí (jako zajisté všude jinde) se pilně (ve dne, v noci) poslouchaly zprávy českého rozhlasu. Radostně znělo hlášení, že v 8:20h projely anglo-americké tanky Plzní a postupují ku Praze. Plzeň je obsazena.

O ½ 12h byli Angličané a Američané v prostoru mezi Rakovníkem a Zdicemi.

Ve Skutči bylo směrem od Horek slyšet rány. Zdálo se, že se střelba přibližuje. Náš místní rozhlas z věže ohlásil, že od 14-15:30h budou mít Němci na letišti cvičnou střelbu bez nebezpečí pro město. Ničily se tam stroje, munice a letadla. Pneumatiky, pokud je nespálili, propíchlali.

Na sportovním hřišti a ve Skutečských školách, kde Němci byli ubytováni, pálili na dvoře písemnosti a ničili cenný vojenský materiál. Auta a jiné stroje, motocykly, jízdní kola, střelivo, psací stroje, obvazy a mnoho jiného materiálu svezli, polili benzinem a zapálili. Co zůstalo ve škole, zničili. Psací stroje zkazili několika ranami krumpáčem. Rozhlasové přístroje, psací stroje a jiné věci prodávali lidem za několik cigaret, za buchty a podobně.

Ve škole zůstaly prázdné láhve po kořalce a jídle, stopy poslední hostiny. V pracovně dívčí školy byla po zdi a tropě rozstříkaná hořčice. Na hřišti benzin spálili, olej rozlili a ponechali si jen tolik, co předpokládali, že jim stačí na jejich útěk.

Vysílačku „Praha“ ovládali Němci. Ve Skutči z věže reprodukovali Němci vysílání vysílačky „Praha“. Rozhlasové zařízení hlídali na městském úřadě němečtí vojáci.

Ve 13 hodin se ukázali nad Prahou spojenečtí hloubkový letci. Navečer o ½ 19 s radostí voláme: „Praha vysílá právě z krytu písničku „ A já sám“. Večer volal pražský rozhlas vojska Praze na pomoc. Rusky, anglicky, česky.

Na pondělí, dne 7. května 1945 noc uplynula docela klidně. Ve Skutči pošta neúřadovala. Vlaky na trati Pardubice – Německý Brod nejely, tudíž nepřijela do Skutče žádná pošta a žádné balíky.

V místním rozhlase, který byl stále střežen hlídkou dvou německých vojáků, byly tlumočeny opětne výzvy starosty města ke klidu.

U Miřetína začala přestřelka našich lidí a německých jednotek. Při tom byl zastřelen 41letý František Kudláček, zahradník v Rychumburku, 47letý Rudolf Háně, obuvník v Hluboké a jiní občané.

Na samý večer byla hlášena výzva okresního hejtmana ke klidu a také skutečský rozhlas nabádal, aby byl udržen přes noc klid, jinak by byla postřílena řada občanů, které má německý velitel zajaty jako rukojmí.

V úterý ráno, dne 8. května 1945 vlála na poštovním úřadě československá vlajka. Národní výbor, jehož předseda se stal František Matras, vysílal místním rozhlasem prohlášení a po něm zahráli z gramofonové desky hymnu „Kde domov můj“ a „Nad Tatrů sa blýská“.

Když hráli českou hymnu, dalo se do pohybu a hlomozu na náměstí německé auto. Strážníci je zadržovali, ale ono se nedalo. Málem by bylo došlo k přestřelce. Na náměstí byly davy lidí. Měli na klopách trikolory, v rukou čsl. Praporky nebo chocholky.

Na všech domech byly vyvěšovány odpoledne československé vlajky. Okna byla vyzdobena praporky. Ve výkladní skříni spořitelny v budově městského úřadu se objevil obraz presidenta Beneše. Mezi občanstvem procházeli členové národního výboru. Nosili na levém rukávě rudou pásku s monogramem N.G. = Národní garda, razítkem a začátečními písmeny ČSOV = Československý osvobozovací výbor. Procházeli městem a sbírali střelivo, zanechané Němci a odnášeli je do bezpečí. Na školy, továrny aj. objekty dávali bílé tabulky a červeným tiskem: Zabaveno Národním výborem. Poškození se trestá. Místnosti s uloženými upotřebitelnými věcmi byly označeny a zapečetěny.

Němečtí vojáci odjížděli ze Skutče v úterý dopoledne se zbraní v ruce, že jdou složit zbraně na Čáslavsko. Před tím v neděli i v pondělí spálili, co se dalo: obvazy, přístroje, pohonné látky,

kancelářské stroje. Vyhadzovali do povětří celá auta s prachem, granáty a jinou výzbrojí. Celá Skuteč byla zahalena v dým. Lidé v okolí mysleli, že je bombardována a že hoří. Ozývaly se velké detonace. Na letišti vyhodili do vzduchu některé stroje. Na mnohých místech položili časované bomby. Na hřišti, na dvoře školy dívčí, chlapecké i na zahradě odborné školy pro ženská povolání, kde všude bydlili, pálili zcela nová rádia, telefonní kabely, pneumatiky. Na hřišti jízdní kola, motocykly, auta a nákladní auta. Ničili psací stroje ranou krumpáčem, ale i nezničené nebyly k potřebě, protože měly německou klávesnici a nebylo jimi možno psát č, ž, š a hlásky s čárkou.

Kolem poledne odjela většina německých vojáků. S nimi odejel také František Josef Špalek, soudní revident, ve Skutči neoblíbený, který si od jejich velitele vyžádal pro sebe zvláštní ochranu a byla mu poskytnuta.

Ve 14:41 hod. byla ve Skutči ohlášena kapitulace. Ohlásil ji místním rozhlasem německý velitel a dodal: „Gott sei Dank!“ Kapitulace byl známa už dříve, asi dva dny, ale velitel nechtěl kapitulovat, až dostane rozkazy nadřízených. Po tomto okamžiku počalo odzbrojování německých vojáků, těch, kteří zbyli ve Skutči, i těch, kteří do Skutče přijeli od Krouny a Poličky. Byli odzbrojeni a posláni pěšky dále: Ti, kdož byli odzbrojeni na noc, přenocovali ve Skutči. Skutečtí vojáci utvořili posádku skutečskou. Agilním spoluvůrcem této bojové jednotky byl střelec, rotmistr Antonín Matras. V domě č. 139 bylo zřízeno posádkové velitelství a posádkovým velitelem se stal nadporučík Špirk.

V úterý, dne 8. května 1945 večer o 22. hodině (10 hod) dal místní rozhlas výzvu, aby se dobrovolně přihlásili muži k střežení letiště. Velitelem letiště byl ustanoven štábní kapitán Brandejs. Přihlásil jsem se také a hlídali jsme přes celou středu až do 18 h večer, kdy jsme byli vystřídáni zatím mobilizovanými vojáky. Bylo nás 30, mezi námi asi 12 bývalých vojáků. Naším velitelem hlídky na letišti byl poručík Snášel, jeho zástupcem ppor. Josef Kusý. Technickou správu letiště vedl Ing. Bromský.

Přesto, že německá armáda úplně kapitulovala, pokračovali někteří, hlavně SSmani (esesmani, tj. příslušníci Sturm–Staffel-oddílů) v boji. Byli pak považováni za bandity. V Praze se i nadále bojovalo. Němci odstřelovali Masarykovo nádraží, nemocnici na Bulovce, nemocnici Milosrdných sester. V bojích byla zničena a vyhořela i Staroměstská radnice. V Praze byla vyhlášena kapitulace dne 8. května asi v 16 hodin. Do půlnoci měli Němci v obvodu Prahy přestat střílet. Někteří poslechli. Jiní začali v noci v 1h 50min. znovu střelbu. Vytahovali a vyháněli ženy, děti a starce z krytů a hnali je před svými tanky.

Vysílače Praha 1, Praha 2, i vysílačku z krytu měli 8. května v rukou Pražáci. Čsl rozhlas vysílal na vlnách 415m, 472m a 270m.

Ve středu, dne 9. Května 1945 bylo štkpt. Brandejsem, velitelem letiště a pyrotechnikem, na pomoci legionáře Veselého odjištěno na letišti 15 velikých časovaných pum a 300 pum po 100 kg těžkých. Mnoho pum bylo odjištěno také na místním hřišti a jinde. Nacházely se další. Na letišti jsme byli celý den ve středu svědku divokého úprku Němců od Proseče a Poličky směrem ke Skutči a k Pardubicům. Kolem dokola jsme viděli požáry. Německá auta jela v řadě k Příbylovu. Jedno auto nemohlo vyjet do příbylovského kopce, proto je zapálili. Shořelo pod Příbylovem.

Kde měli Němci na silnici překážku jízdy, tam se v okolí mstili na civilním obyvatelstvu a jeho majetku. V posledních dnech svého panství se počínali přímo vztekle. Malé děti roztrhávali v půli, těhotným ženám rozřezávali život a rvali plod z lůna, uřezávali hlavně dětem uši a nosy a vylupovali oči – takových bylo pak na Bulovce 80. Svědectví o tom přinesli manželé Kulhavých, kteří navštívili na Bulovce svého syna Rudolfa, nacisty před časem zatčeného a vězněného. Podle novinářské zprávy našla se u vsi Pohledských Dvořáků (u Havlíčkova, dříve Německého Brodu) bedna s uřezanými nosy,

ušima a pod. smutnými trofejemi.

Dopoledne hlásila stanice „Praha“, že Němci bombardují některá města, např. Mělník, Mladou Boleslav i Terezín, známou věznicí, mučírnu a hřbitov mnohých našich lidí. U Mělníka (u obce Vehlovic, pozn. z.r. 1946) stříleli projíždějící Němci po lidech. Dále hlásil pražský rozhlas, že lékaři pojedou do Terezína aby jej likvidovali. Mezinárodní Červený kříž již tam působil. Dopoledne vítala Praha rudou armádu, která zajímala Němce. Boje ustaly. Před tím byla Praha také značně bombardována.

U Skutče ruští hloubkový letci dopoledne bombardovali prchající německé transporty a kolony aut na stání silnici Polička-Skuteč. Odpoledne vzlétl ze skutečského letiště kapitán ruských partyzánů Ivanov na dvou letounech po sobě, které dříve musil spravit. Zakroužil s každým letadlem několikrát nad Skutčí a tak výstražně varoval Němce před nepředloženými činy.

Ve dnech 6.-9. května padli u Hroubovic v partyzánských bojích tito občané: Josef Toušek z Bělé, č.53, Bohumil Janáček z Bělé, č. 71, Jan Chmelík, železničář z Bělé, č. 31, Josef Stach, Bělá, č. 2, František Jiroušek, řídící učitel, Bělá č. 52, Josef Novák, Bělá č. 37, Josef Zástěra, kovář, Bělá, č 26, Kavka Pazdera, zahradník z Hroubovic, ruský zvěrolékař Filosofenko a 1 ruský partyzán.

Místní národní výbor rozhlasem varoval, aby nikdo nebral zbraně a výbušné látky z příkopů, kam to utíkající vojsko zahazovalo. Přesto musilo být konstatováno, že ze zanechaných a opuštěných tanků a aut byli odcizeny např. periskopy a jiné součástky. Také bylo varováno, že v okolí jsou pohozeny lahvičky s třaskavinami (třaskavou rtutí). Bylo nařízeno odevzdání německých praporů s hákovým křížem.

V konfekční továrně A. a V. Dobrovolného se šily vojenské stejnokroje a vojenské čapky-lodičky. Byly pak vydávány našim vojínům. Před příchodem rudé armády byly obyvatelstvu vydány rudé prapory s našitým žlutým odznakem srpem a kladivem. V budově dívčí měšťanské školy byly zřízeny kasárny čsl. Vojska. Velitelem se stal npor. Mráz. Na sportovním hřišti se soustřeďoval válečný materiál a koně. Materiál tam byl svážen i z okolí. Velitelem byl npor. Šimon, hodně mu pomáhal četař Ročeň a rolníci Salášek a Zástěra. V tělocvičně dívčí školy byla zbrojnice o kterou pečoval poručík Gruber a vojín Scheidl.

Zatím co se tvořily ve městě vojenské útvary, hlídkovalo se na letišti v občanském oděvu a teprve večer 9/5 asi o 18 hodině byli hlídky vystřídány osobami vojenskými. Ježto bylo skoro všude porušeno telefonní vedení, jezdili z města na letiště se vzkazy kurýři na motocyklech a v autech.

Vojáci, kteří byli na letišti na první hlídce a dovedli dobře vládnout zbraní, nastoupili po 20ti hodinové službě na letišti znovu do služby ve zbraní ve městě k odzbrojování německých zajatců. Tak byli ve službě od úterý večer do čtvrtka dopoledne.

Odpoledne v 17:30 hod hlásil místní rozhlas: „občané, zajděte domů! Blíží se utíkající německá jednotka, která vyvolala incident v Krouně.“

V odborné škole pro ženská povolání se začalo vařit jídlo pro naše vojáky. Ve čtyři hodiny odpoledne dne 9. května 1945 proběhla Skutčí klamná zpráva, že rudá armáda je už u Krouny. Celý den jezdili Skutčí na autech, na koních a vozech němečtí vojáci. Někteří, hlavně na koních, se odpojili a dali se zajmout. Jeli třeba jedním směrem a za chvíli se vraceli a jeli zase na jiné místo. Z některých měst kvapem odjížděli a jiní tam na místo nich přijížděli. Byl mezi nimi zmatek.

Praha volala všechny dlaždiče z Prahy a okolí k opravování ulic. Národní rada pozvala do Prahy presidenta a vládu.

Od rána ve čtvrtek, dne 10. května 1945 (i ve středu před tím) prohlíželi čsl. vojáci německé zajatce, zda nemají zbraně. Ve čtvrtek dopoledne byla ve Skutči vyhlášena mobilizace všech zbraněschopným mužů, tedy i nevojáků. Mobilizační ústředí bylo v sokolově v malém sále v 1 poschodí. Mobilizačním důstojníkem byl npor. G. Janáček a později npor. Josef Jetmar. Písařské práce konali hlavně Jan Lašťůvka a Fr. Eger. Ve vedení agendy spolupůsobil Josef Doležálek.

Každý, kdo se přihlásil, byl poslán na dvůr do výcvikové jednotky. Výcvik prováděli: desátník Ventluka, svobodník Plíva, svobodník Dostál, další dny byl pro výcvik ustanoven partyzán četař Hejzlar. Občas byli někteří muži vyvoláni z výcvikové jednotky, dány jim vojenské šaty a zařazeni z jednotky výcvikové do jednotky bojové. Kromě těchto dvou byla ve Skutči také skupina partyzánů, jejímž velitelem byl Josef Bulíček ml.

Na sportovním hřišti se soustředilo asi 80 koní. Byli uvázáni ve dvou řadách pod lípami u plotu zahrady dívčí školy a u zábradlí hřiště. Hospodáři si je brali na nějaký čas domů.

Některé osoby / v dosti značném počtu) z města i z okolí byli zajištěny národním výborem. Byly uvězněny u okresního soudu.

Okolo desáté hodiny se čekala na náměstí Rudá armáda. Vše bylo v radostném očekávání, příjezd se čekal od Lažan. Vedle ulice stály špalíry vojínů, dívek v národních krojích a žen s květinami v rukou, dětí a občanů. Na pavlači radnice na rudé látce byl aplikován bílý nápis z velkých typů tištěné azbuky: „ Da zdrastvujet doblestnaja krasnaja armija“! Začaly se věšet rudé prapory se srpem, kladivem a hvězdou, aplikovanou většinou žlutě nebo černě či bíle.

Před jedenáctou hodinou přijel z Luže autem řídící učitel V. Svatek před radnici a ptal se, co je s Rudou armádou. Skoro současně bylo hlášeno rozhlasem, že v Rychmburku se uhnula rudá armáda směrem k Luži. V 11h. volal rozhlas opět, že rudá armáda bude ve Skutči v několika minutách. Občané s kyticemi, praporky a chocholy šli vítat. Bylo však opět oznámení, že Rudá armáda se na cestě zdržela a přijede za 3 až 4 hodiny. Dopoledne jsme se Rusů nedočkali.

Dne 10. května 1945 ve 14:15h přijela do Skutče na osobních i nákladních autech první ruská jednotka rudé armády. Zastavila se na náměstí před radnicí. Velitel šel na městský úřad, kde byl vřele uvítán. Promluvil také místním rozhlasem. Na radnici vlála československá i ruská vlajka. Ozývaly se uvítací výkřiky v řeči české i ruské. Ruským vojákům podávali skutečtější občané kytice, vítali je stiskem ruky a máváním praporky. Dávali jim jablka, likéry, pivo, limonádu a v nedostatku nápojů i vodu. K odpolednímu vítání nastoupila též naše výcviková jednotka. Po odjezdu Rusů pochodovala kolem čtvrté hodiny městem. Před ní šli vojáci, sestry Červeného kříže, mládež i starší občané. Potom přijížděli další a další Rusové. Večer jich bylo plné náměstí. Jeden z nich také řečnil. Přijel na motocyklu, vystoupil na obrubu studně na křižovatce uprostřed náměstí, řekl svůj proslov s častým „Hurá, tovaryši!“ a odjel dále k Chrasti.

Večer se už po dlouhé době opět na náměstí svítilo elektrickými lampami. Bylo tam plno lidí, kteří se proplétali kolonami aut. Jezdci vozili malé děti na koních. Ruští vojáci i vojačka rozdávali dětem čokoládu, čokoládové bonbony a sušenky. Bylo to cukroví s německými obaly, kořist odzbrojených Němců. Po dlouhé době přece nějaká sladkost. Noční temno ozařovaly rakety. Vypalovali je výrostkové i někteří muži ve Skutči i v okolí. Rakety byly různobarevné: červené, zelené, žluté, fialové i bílé.

Po poledni vyzýval pražský rozhlas, aby se novináři a filmaři dostavili na letiště k uvítání vlády. Zároveň byla dána výzva, aby byly čištěny a zdobeny ulice, zvláště ty, které vedou k Hradu. V odpoledních hodinách přijela v letadlech do Prahy první vláda osvobozené Československé republiky,

jmenovaná prezidentem Dr. Edvardem Benešem dne 4. dubna 1945 v Košicích: Zdeněk, Fierlinger, předseda vlády; Josef David, Klement Gottwald, Viliam Široký, Dr. Jan Šrámek, Ján Ursíny, náměstkové předsedy vlády; Jan Masaryk, ministr zahraničních věcí; generál Ludvík Svoboda, ministr národní obrany; Dr. Hubert Ripka, ministr zahraničního obchodu; Václav Nosek, ministr vnitra; Dr. Vávra Šrobár, ministr financí; prof. Dr. Zdeněk Nejedlý, ministr školství a osvěty; dr. Jaroslav Stránský, ministr spravedlnosti; Václav Kopecký, ministr informací; Bohumil Laušman, ministr průmyslu; Július Ďuriš, ministr zemědělství; dr. Ivan Pietar, ministr vnitřního obchodu; generál Antonín Hasal, ministr dopravy; František Hála, ministr pošt; dr. Josef Šoltézs, ministr ochrany práce a sociální péče; prof. Dr. Rudolf Procházka, ministr zdravotnictví; Václav Majer, ministr výživy; dr. Vlado Klementis, státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí; plk. Dr. Mikuláš Ferjenčík; státní tajemník v ministerstvu národní obrany; Ján Lichner, státní tajemník v ministerstvu zahraničního obchodu.

V pátek, dne 11. května 1945 bylo dopoledne oznámeno, že v pondělí, 14. května začnou opět úřadovati peněžní ústavy. Poštovní úřad úřadoval omezeně již od začátku týdne.

Po Skutči bylo rozšířeno úmrtní oznámení Její Velkorysosti, Říše Velkoněmecké, která zahynula v mladém věku 12 let při potratu Nové Evropy v máji 1945, nedoživši se prorokovaného věku 1000 let. V záhlaví byl veršiček: „ Každý balon jednou splaskne, přefoukne se a pak praskne“. Jako místo vydání bylo označeno Samájama u Postupimi, dříve Berlín. Tu i tam bylo i za výklady. Ale že na oznámení byl hákový kříž, bouřili se Rusové a chtěli ty doma s tímto hákovým křížem demolovat jako poslední hnízda drzého německého odporu. Proto se parte musilo z veřejného života odstranit.

Odpoledne, dne 11. května 1945 zažil sousední Rychmburk manifestaci, jakou neviděl již dlouho. Pohřbíval Františka Kudláčka a Rudolfa Háněla, kteří padli v partyzánských bojích u Miřetína dne 7. května 1945. V občanském životě byl Háněl obuvníkem a František Kudláček byl zahradníkem a velmi známým osvětovým pracovníkem. Býval dlouhá léta náčelníkem Orla v Rychmburku a snaživým hercem-ochotníkem. Pohřební průvod Hánělov byl veden z Hluboké děkanem rychmburským P. Vejstrkem do Rychmburku, kde k němu byl připojen pohřeb Kudláčkův. Poblíže domu smutku byl vystaven chvojím, národními barvami a státní vlajkou okrášlený katafalk pro Františka Kudláčka. Shromáždila se tam zatím početná bojová jednotka ze Skutče, vedená rotmistrem Ant. Matrasem, bojová jednotka ze Zbožnova, a velmi početná výcviková jednotka skutečská pod vedením Dostála. V plném stavu byl zastoupen výbor ze Skutče, z Rychmurku a Hluboké. Přišly značné skupiny partyzánské (ze Skutče s velitelem Jos. Bulíčkem ml.) parašutistické i samosprávné ze širokého okolí.

Když byla rakev vykropena, nastala smutná, ale triumfální cesta do kostela a na hřbitov. Po církevních obřadech v chrámu Páně a výkropu hrobu byl pohřben nejprve 41letý František Kudláček a po něm 47 roků starý Rudolf Háněl. S Kudláčkem se rozloučil za ochotnictvo Karel Paukert ze Skutče, člen Národního výboru z Rychmburku a štábní kapitán a velitel čsl. Partyzánských oddílů Emil Svoboda. Ten to uložil obcím Rychmburku a Hluboké, aby v úmrtní den národních hrdinů jejich památku každý rok uctili.

Následovalo rozloučení zástupce obce Rychmburku a rázné, po rusku pronesené rozloučení velitele oddílu parašutistických, jemu po rusku odpověděl bratr Hníčko, vážený hasičský samaritán ze Skutče. Česky pak přál zesnulým lehkého odpočínutí. Po pohřbení Háněla následovala čestná salva výstřelů z pušek a automatů a byla zahrána národní hymna skutečskou kapelou Jindřicha Havla.

Bylo oznámeno, že byl chycen Fr.J. Špalek a bude přivezen do Skutče. Došla zpráva, že v Krouně byl zabit 24letý Fr. Bureš při zajišťování municí. V neděli, dne 12. května 1945 se konal na náměstí ve Skutči dopoledne koncert kapely Jindřicha Havla za veliké účasti občanstva. Byly prodávány vstupenky ve tvaru lípového listu s přitiskem data 8. 5. 1945 a nedostalo se jich. Nebylo ani dosti vstupenek do dalších jiného druhu, které ze sporé zásoby byly přineseny od Severinů z tiskárny.

Na letišti byly zřízeny pravidelné hlídky čsl. vojska a sestry Červeného kříže tam zřídily ošetrovnu. V sokolovně ve městě zase zřídily ošetrovnu hasičské samaritánky.

Na letišti byl sepisován tam zanechaný materiál. Bylo ho dosti a mnoho bylo použitelného. Zbylo tam také asi 5 („jako stodola!“) velikých 6ti motorových letadel – gigantů. Těch si nikdo nešímal, neboť nebyla k potřebě. Byla prý vyrobena ve Francii a sem dopravena jako ukázka skvělé německé výzbroje. Továrna, kde byly Giganty vyrobeny je zničena, není dost pohonné látky, a tak nebylo ani pomýšlení, aby Gigantů mohlo býti použito. Ještě před skončením války odmontovali z nich Němci co bylo k potřebě, něco nechali odnést lidem, hlavně chlapcům a z pyšných Gigantů, rozestavených na různých místech na okrajích letišť, na které se za časného jara chodily dívat proudy lidí, zůstaly jen trosky.

Dne 14. května 1945 vrátil se z vězení (posledně v pardubické nemocnici) Rudolf Letošík. V ty dny přijel též O. Klenor z Fimberka a mnozí jiní, které se mi nepodařilo v neustálém shonu rušných dní revolučních ani zaznamenati.

Dne 15. května 1945 byl ve Skutči výsek koňského masa z vojenských koní, určených na zabití. Prodáván byl 1 kg za 10 Kč a bylo s oblibou kupováno. Maso vysekával koňský řezník Vamberský ještě po několik dalších týdnů.

Na pastvině v Dolívce bylo 370 koní československých mimo koní rudé armády. V Hlinsku neměli soustředěné koně čím krmit a pustili je do polí. Také na skutečském letišti se jich pásala stáda nežli byli dáni do Dolívky a Daletic. Tamní pastvina byla jimi pak přeplněna.

Dne 16. května 1946 se navrátil do Prahy president dr. Edvard Beneš. Rozhlasové vysílání slavného návratu bylo dychtivě posloucháno so pozdních večerních hodin.

Do Skutče přišla ruská polní policie a osadila vilu Hromádkovu čp. 668. (dříve Habalovu) ve Smetanově ulici. Obyvatelé účetní Ostádal a řídící učitel Jandík byli z bytů vystěhováni. Brzy na to obsadila též školu chlapeckou, kde vystěhovala z bytu ředitele Morkesa a školníka Jonáše. Rusové hojně nakupovali kůži na boty i kabáty. Byla jim vydávána dosti ochotně bez větších průtahů. Peněz měli dosti, proto se zásobili. Také textilie byly velmi hledány a dosti si jich nakoupili.

Skutečská bojová jednotka, téměř plně vybavená, odjela vlakem do Prahy a odtud byla poslána k obsazení města Hejnice u Frýdlantu. Dne 18. května 1945 byla oznámena místní mobilizace ročníků 1914, 1915, 1916, 1917 a 1918. Byl proveden soupis vojáků první zálohy, narozených 1905-1918.

Do Skutče docházely zase pravidelně noviny a časopisy: komunistické Rudé právo, sociálně demokratické Právo lidu, národně socialistické Svobodné slovo (místo Českého slova) a Lidová demokracie (místo Lidových listů) orgán Československé strany lidové. Bylo započato s vydáváním deníku Práce v tiskárně dříve Národní politiky a v tiskárně bývalých Národních listů začal vycházeti deník Zemědělské noviny. Pro mládež vyšel deník Mladá fronta a pro vojsko Svobodné Československo. Brněnské Lidové noviny byly vystřídány Svobodnými novinami a dosti brzy vyšel opět deník Národní osvobození.

Mimo těchto deníků vychází řada týdeníků, jež jsou hojně odebírány. Místo Ilustrovaného zpravodaje vychází Beseda, místo Ozvěň Květen a místo oficiálního Pestrého týdne vydává ministerstvo informací Svět v obrazech.

K politické práci jsou u nás povolány tyto strany: 1. Komunistická strana Československa, 2., Československá strana národně socialistická, 3. Československá strana lidová, 4. Československá

strana sociálně demokratická. Na Slovensku: 1. Strana slovenských demokratů, 2. Komunistická strana Slovenska

Dne 19. května 1945, v sobotu před svátky svatodušními, byl citelný nedostatek kvasnic. Dne 19. května zemřel Antonín Hnízdo, listonoš a hasičský samaritán a byl pohřben dne 22. května 1945 ve Skutči. Ruští vojenští pekaři postavili 18/5 ve městě 3 pece. Každá pekla 71 chlebů po 2,70 kg. Pekli třikrát za noc. Za dešťů 19/5 odstěhovali pečení k pekařům.

V neděli, dne 20. května 1945, na Hod Boží svatodušní konal se v sokolovně projev Jindřicha Spurného, zdejšího rodáka, který se vrátil ze zahraničí. V sokolovně byl pro deštivé počasí, měl se konat na náměstí.

V úterý, dne 22. května 1945 byla vydána mobilizační vyhláška odvodních ročníků 1934-1938 v obvodu okresního národního výboru Vysoké Mýto do Vysokého Mýta, ze Skutečska ve Skutči. Přeš Skuteč přešlo nákladní auto s branci z Krouny a 2 vozy branců z Pokřikova. Předsedou okresního národního výboru ve Vysokém Mýtě se stal Stanislav Držníšek.

Dne 25. května 1945 navečer byl pořádán na náměstí projev díkuvzdání rudé armádě. Občanstvo došlo na náměstí ze čtyř stran mohutnými průvody za zvuků pochodů, vysílaných místním rozhlasem a zaujalo místa vedle vojáků Rudé armády. Hudba Jindřicha Havla zahrála ruskou hymnu. Na projevu promluvil předseda MNV., ruský major Logvinov, velitel partyzánů Bulíček, za inteligenci Gustav Janáček a zástupci politických stran: za komunistickou stranu Československa Josef Kubát, za sociální demokraty Karel Mihulka, za Čsl. stranu lidovou Jan Sedlák, za čsl. Národní socialisty R. Kudláček. Večer se konal v sokolovně programový večírek (na nacvičení pořadu dohlédl major Logvinov) a po dlouhé době – po večírku tanec. Jednotlivé politické strany dostaly též čestné vstupenky pro své členy.

Dne 28. května 1945, v pondělí, konala se v biografu v sokolovně (protože školy nebyly ještě vymyty) školní oslava 62. narozenin presidenta dr. Edvarda Beneše. Na oslavě, společně pro všechny školy, promluvil ředitel Augustin Hudrлік, odborný učitel Gustav Janáček a ruský major Logvinov.

Dne 29. května 1945 byli občané německé národnosti označeni na levém rukávě žlutými páskami s hákovým křížem a nosili žluté čepičky – lodičky. Nesměli bydlet blízko lesů, aby se ani signály nemohli dorozumívati a s bandity, byl ostříhání do hola. Nikdo se s nimi nesměl stýkat. Za zajištěné neb zatčené se nikdo nesměl přimlouvat. Měl pamatovat na to, zda by měl odvahu jít se přimlouvat na Gestapo. V ostatních okresech nosili Němci pásky bílé, v některých, hlavně v pohraničních okresech tzv. antifašisté měli pásky rudé.

Dne 31. května 1945 se slavnost Božího Těla konala v kostele, neboť na náměstí vládl trvale značný ruch. Dne 30. května 1945 byl ve Skutči pochován partyzán Rudolf Kulhavý. Narodil se dne 23. srpna 1923 ve Skutči jako syn strojního zámečnicka. Vychodiv obecnou a měšťanskou školu, využil se v dílně otcově. Byl snaživý a pilný a vždy přímo prahl po vyšším vzdělání. V jednotě Orla ve Skutči se účastnil pilně cvičení žáků i dorostenců. Ve volných chvílích pěstoval dřevorezbu, učil se anglicky, vzdělával se v technickém kreslení a v odborném počtářství. Po vyučování pracoval i v jiných dílnách, v době válečné hlavně u fy Eckhardt v Chotěboři a pak v továrně v Hulíně. Hojně cestoval a při tom kreslil plány zbrojních podniků a pořizoval jejich fotografické snímky. Negativy nosil mezi podrážkou své obuvi.

Měl i spolupracovníky a s těmi začátkem září odjel z Hulína do Bylnice, aby přešli na Slovensko. Byli však dne 14. září 1944 zatčeni a odvezeni do Uherského Hradiště. V Hulíně zanechali šaty a doklady na břehu koupaliště, předstírali utopení. Trojí přiznání na nich bylo vynuceno. Negativy se Rudolfovi podařilo po zatčení spáliti. Ve věznici psal si do malého sešitku zápisky. Dne 7. prosince se dostal do

Breslau, kde žádal tamější advokáty o zastupování ve své věci. Dne 24. ledna 1945 nasedli v Breslau do vlaku a po půlnoci jeli přes Zhořelec, Budyšín a Drážďany do Waldeheimu, odtud pak do Zwickau, kde prožíval časté nálety. Rudolf tam byl také v březnu 1945 souzen před třemi soudci se škraboškami rudých talárech. Velikonoce trávil také ve Zwickau.

V předposlední den vězení, 5. května 1945 bylo popraveno na 90 spoluvězňů Rudolfových. Poslední zápis je ze 6. května dopoledne, kdy v jeho cele zemřel kamarád Standa. Když byl tento odvezen, ostatní si celu uspořádali a večer asi o 20. hodině se dočkali, že se objevili Rusové a asi o 24 hodině otevřeli všem Čechům vězení.

Po propuštění se dostal do Prahy do nemocnice „na Bulovku“. Rodiče ho tam ještě navštívili a mluvili s ním. Rýsoval si v mysli radostné plány do nového života. Dne 30. května zemřel. Byl převezen do rodné Skutče a zde byl dne 3. června 1945 pochován.

Poznamenávám zde také zprávy o osudech některých zatčených hasičů z nejbližšího okolí Skutče, které jsem zjistil při sepsání nekrologu svého švagra, Josefa Vodičky v Pokřikově čp. 3, o prázdninách 1945:

Čeněk Šťovíček, Štěpánov, zemřel 19. května ve Štěpánově a pohřben ve Štěpánově 23.5.1945. Josef Drahoš, řídicí učitel v Perálcích, den úmrtí nezjištěn, tryzna s urnou 6. 7. 1945 z Perálce do Proseče.

Josef Ventura, Proseč, zemřel 29. 6. 1945 v Litomyšli. Pochován dne 3. července 1945 v Proseči. František Chaloupka, Malinné, zemřel 27. května, pohřben 30. května 1945 ve Skutči. Je zvěčněn na pamětní desce na budově stanice Skuteč – ČSD (staré nádraží).

Dne 4. června došli až do Skutče muži z Moravy, kteří sháněli koně. Byli od Uherského Hradiště a Uherského Brodu. Všichni koně jim byli armádami odebráni a oni neměli, co by zapřáhli. Na sportovním hřišti byly prohlednuty vojenské předměty. Co mohlo být k potřebě, odvezla vojenská správa do Vysokého Mýta, ostatní bylo prodáno v dražbě. Tak byly prodány vozy, části vozů, kusy jízdních kol, zbytky vraků z aut a podobné věci.

Dne 5. června 1945 začalo omezené vyučování všech škol v budově odborné školy pro ženská povolání, dne 14. června byl zápis nových žáků do měšťanských škol a dne 18. června se začalo učit pravidelně Ministerstvo školství a osvěty vydalo výnos, že bez jakýkoliv zkoušek mohou přestoupiti žáci z obecných škol do škol měšťanských a musí býti zařaděni do třídy, která odpovídá jejich věku. Kdo byl zařazen 14 letý do 3. třídy měšťanské školy, dostal za 1 měsíc docházky propouštěcí osvědčení z celé měšťanské školy.

Dne 24. června 1945 se konala na Ležácích ve velkém měřítku národní manifestace třetího výročí vyhlazení Ležáků, Účastníků bylo na 110 tisíc. Náboženské slavnosti večer před tím se zúčastnilo na 10 000 občanů. O průběhu manifestace vyšla zvláštní publikace. Klubem skutečských filatelistů byl vydán k této slavnosti aršík s příležitostním razítkem. Předem bylo orazítkováno asi 11 000 známek na pohlednicích s motivy Poršovými. Mimo to spousta pohlednic razítkoval poštovní úřad Vrbatův Kostelec i pošt. Úřad Skuteč razítkem Vrbatova Kostelce. Dne 22. července 1946 se konala v sokolovně tryzna za zemřelého Karla Rejdu. Tryznu za svého velitele pořádal Sbor dobrovolných hasičů.

Dne 30. a 31. července 1945 se konaly se Skutči odvodů. Voláni byli branci všech ročníků, kteří podléhali odvodu od r. 1938. Branci skutečtější položili dne 31. července 1945 k pomníku padlých věnců. I menší skupiny branců z venkova doprovázela hudba, za níž se zaplatilo 5 000 Kčs i více.

Za revoluce vznikl po sloučení četnictvo, policie, členů revolučních gard i jiných policejních složek vojensky organizovaný sbor pod názvem Sbor národní bezpečnosti – SNB.

Dne 5. srpna pořádala strana sociálně demokratická znovuodhalení pamětní desky na hostinci u Beránků, „ U Zlatého lva“ v Heydukově ulici. Deska je památkem na přednášku Dra. Tomáše G. Masaryka o Karlu Havlíčku Borovském v místnosti Beránkova hostince ve Skutči dne 15. srpna 1936, za války byla sňata. K odhalení přijel do Skutče ministr průmyslu Bohumil Laušman. Při té příležitosti bylo mu uděleno čestné občanství města Skutče, jak se na tom usnesl Národní výbor ve Skutči dne 4. srpna 1945. K uvítání ministra Laušmana nastoupila také v počtu 163 mužů bojová jednotka Skuteč, která se v noci na 5/8 vrátila z výpravy do Hejnice. Nastoupil také sbor hasičský a četné občanstvo, k němuž ministr Laušman promluvil z balkonu radnice. Konal také poradou s místním národním výborem a pak slavnostním způsobem odhalil desku.

V neděli, dne 12. srpna 1945 konala se na prostranství před dívčí měšťanskou školou blíže pomníku padlých tryzna za zemřelé hasiče ze Skutče a okolí.

Byli to zejména tito: Rudolf Jandourek, Brandýs nad Orlicí, Josef Drahoš, řídící učitel, Perálec, Karel Rejda, elektrotechnik, Skuteč, František Chaloupka, Malinné, Josef Vodička, Pokřikov, Josef Ventura, Proseč, Adolf Klinkáček, Malinné, Vendelín Škroch, Luže, J. Sobotka, Pustina, Čeněk Šťovíček, Štěpánov, Václav Šťuhlík, četnický štábní strážmistr, Luže. Dveře u školy byly zakryty černou látkou a na ní visela čsl. vlajka. Před dveřmi byl zřízen katafalk a na něm spočívala (prázdná) rakev, zakrytá černým klotem a opět ozdobená čsl. vlajkou. Na rakvi byla připravená hasičská helma velitelská a povelka. Vpředu před rakví na zemi byly zkříženy dvě ozdobné velitelské sekerky, kolem rakve a před rakví květinová výzdoba. Na zemi ležely hasičské helmy dalších hasičů a uprostřed četnická čapka štábního strážmistra Šťulíka z Luže. Vedle helmic byly povelky a poblíže hasičská trubka.

Hasiči z Pokřikova, pamětlivi svého velitele, Josefa Vodičky, přinesli s sebou věnec s bílou a červenou stuhou a nápisem: „Milému bratru veliteli – hasičský sbor v Pokřikově“. Vedle katafalku stáli čestnou stráž hasiči s rozžatými pochodněmi a s nimi čtyři legionáři.

Vedle pozůstalých a příbuzných přišli zástupci národního výboru ve Skutči a nepatrné množství obecnstva, snad nikoli více než pozůstalých. Po celou slavnost přšelo. Totéž odpoledne byla podobná slavnost v Luži. Na obou řečnil Karel Andrlé, člen evangelických farářů v Krouně, politický vězeň. Pěvecký kroužek z Luže zazpíval Čechy krásné, Čechy mé, Zasvit mi, ty slunko zlaté a ke konci slavnosti hymny. Na dechové nástroje zahrál hudební vložky.

Ředitel měšťanské školy chlapecké František Morkes, daný za války do pense, byl reaktivován s platností od 11. června 1945.

Dne 19. srpna 1945, o posvícení, se konal na oslavu sboru ve Skutči den hasičstva. Byla též uspořádána výstava v sále okresní hospodářské záložny. Odpoledne byla na náměstí přehlídka hasičstva, slavnostní nástup a přísaha. Vstupné 15 Kč, na veselici večer 25Kčs. V sobotu před posvícením měli skutečtí skauti na sportovním hřišti táborový oheň s ukázkami skautských zábav.

Dnem 1. září 1945 jsem odešel na nové působiště v pohraničí jako odborný učitel ve Štětí nad Labem, okres Dubá a proto zápisy končím.

Počasí v roce 1945.

Leden začal mrazy -10, -12 C, kol 10 vrstva sněhu 20 cm, pak mírně až do konce měsíce.

Únor téměř bez sněhu a mrazů. Začátkem února až byly kočičky.

Březen: prvá polovina vlhká, druhá suchá, úplně jarní počasí. Kol 20/3 začaly polní práce.

Duben: jarní počasí, 12/4 rozkvetly meruňky, 14/4 rozkvetly třešně, 24/4 o rychmubrké pouti chladno, kroupy.

Květen: krásné, suché a teplé „slavnostní“ počasí

Červen: sucho a teplo. Občasné deště prospíval úrodě

Červenec: začátkem pěkně a sucho, ke konci deštivo. Žně začaly 18/7, žito a pšenice se dobře sklídily.

Srpen: začátek deštivý, ječmeny a ovsy pomokly.

Září: celkem pěkný a teplý, ke konci deštivý.

Říjen: začátek deštivý, ke konci mírně mrzlo.

Zápis za rok 1945 jsem napsal ve Štětí v červenci 1946.

Jan Sedlák, kronikář

Odborný učitel ve Štětí, 375.

Doslov kronikářův

Dopsal jsem pamětní knihu města Skutče do 31. srpna 1945, tj. do doby, kdy jsem odešel ze Skutče. Válečné události jsou samozřejmě odlišné od mírových a také se to v kronice může zřetelně sledovati. I moje metoda kronikářské práce byla za války jiná, než kdy jsem se této funkce ujal. Zápisy do konce roku 1940 jsou schváleny letopiseckou komisí, další jsou zapsány bez tohoto schválení.

Některé věci jsem ponechal jaké bývaly dříve (např. tituly některých osob) třeba že nyní jich tak již neužívá. Bývalo jich tak kdysi užíváno a má-li pamětní kniha býti obrazem doby, za kterou je psána a nikoli teprve doby, kdy byla dokončena, bylo třeba do ní pojmouti i něco, co se nyní pokládá za přežitek.

Jinak myslím, že bylo kronice spíše na prospěch, že zápisy byly psány s odstupem a nikoli pod dojmem a třeba i tlakem čerstvých událostí.

Poznamenávám také, že za psaní pamětní knihy mi město Skuteč vyplácelo odměnu ročních 600 (slovy šestset) korun. Zprvu, začátkem r. 1941, to byl obnos, odpovídající asi výdajům za noviny, časopisy a jiné pomůcky ke kronikářské práci. Koupil se za ně 1 pánský oblek, nebo 4g obilí, nebo 2 páry pěkných bot. Později se peníze znehodnotily a při cenách na černém trhu znamenala tato částka jen asi ½ – 1 g, obilí, 1 husu hladovou, 2-3kg masa vepřového nebo sotva 1 pár bot, které ovšem za peníze k dostání téměř nebyly.

K ilustraci zápisů jsem zařadil tu a tam některé epizody. Doufám, že budou přijaty s pochopením. Úzký formát knihy mne přiměl pak k tomu, že jsem okraj nechal nezbytně úzký, aby se na řádek více vešlo. Na úzký okraj není možno psáti hesla, jak se to někdy dělává.

V červnu 1940 jsem sebral a sepsal i odůvodnil pomístné názvy, jak se jich ve Skutči užívalo.

Podepsán

Jan Sedlák